Blanca Croitor

OSCILAȚIA ÎNTRE MASCULIN ŞI NEUTRU LA UNELE SUBSTANTIVE NEOLOGICE

În articolul de față ne propunem să facem câteva observații legate de morfologia unor substantive neologice din limba română, care oscilează între genul masculin (cu desinența de plural *-i*) şi genul neutru (cu pluralul în *-e* sau *-uri*). Vom discuta atât forme preluate din dicționarele descriptive şi normative, cât şi unele forme atestate. Vom face şi câteva sugestii pentru lucrările normative viitoare, ținând cont de argumente morfologice, semantice şi de uz. Substantivele discutate sunt: *buton* (pl. *butoane, butoni*), *cotlet* (pl. *cotlete*, *cotleți*), *croasant* (pl. *croasanți, croasante*), *dublet* (pl. *dublete, dubleți*), *macrou* (pl. *macrouri, macroi*), *rucsac* (pl. *rucsacuri, rucsaci*), *suport* (pl. *suporturi, suporți*), *taburet* (pl. *taburete, tabureți*). Am făcut şi câteva mențiuni despre substantivele *cod, multiplet, pangasius, ton* şi *triplet.* Datele de pe internet sunt culese cu ajutorul unui motor de căutare în luna ianuarie 2016. Acestea au fost completate cu o mică „anchetă" lingvistică sub forma unui chestionar, realizată în aceeaşi perioadă, cu ajutorul a 25 de subiecți având vârste cuprinse între 20 şi 50 de ani, din Bucureşti.

buton, pl. ***butoane***, ***butoni***

Substantivul *buton*, împrumutat din fr. *bouton*, este înregistrat în DA doar ca substantiv masculin, cu sensul „nasture mobil; (p. ext.) țâmburuş (ex. *butonul soneriei*)", fără a fi indicate contexte de plural; cu timpul, substantivul a ajuns să aibă două forme de plural, în funcție de sens; astfel, în DEX_2 *buton* este înregistrat ca substantiv neutru (pl. *butoane*) pentru sensul „piesă mică, în formă de disc, care, prin apăsare sau învârtire, asigură un contact electric sau o acțiune mecanică" şi ca substantiv masculin (pl. *butoni*) pentru sensul „nasture". Aceleaşi forme de plural sunt indicate şi în $DOOM_2$, pentru aceleaşi sensuri („comutator", respectiv „nasture"). În uz, întâlnim frecvent substantivul masculin pentru sensul referitor la mobilier (sens care este încadrat în DEX_2 la substantivul neutru): „*butoni* şi mânere" (www.ikea.ro), „Accesorii mobilier – *Butoni*" (http://www.feroshop.ro), „Mânere şi *butoni* mobilă" (www.luxfer.ro), „mânere, cuieri şi *butoni*" (www.arabesque.ro), „Mânere mobilă, *butoni*, agățători metal" (http://www.gelutrade.com), „*Butoni* şi alte accesorii de mobilă *şi* mobilier" (www.trady.ro). Dintre vorbitorii anchetați, 14 au preferat forma *butoni* pentru sensul referitor la mobilier, 10 au preferat forma *butoane*, iar un vorbitor a răspuns că nu foloseşte substantivul *buton* cu acest sens.

LR, LXIV, nr. 4, p. 487–514, Bucureşti, 2015

BDD-A24763 © 2015 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 23:02:21 UTC)

cotlet, pl. ***cotlete***, ***cotleți***

Substantivul *cotlet*, împrumutat din fr. *côtelette*, a fost înregistrat în DA ca substantiv feminin, *cotletă*, cu sensurile „(mai ales la pl.) antricot; (pl.) favoriți”, şi cu varianta *cotlet*, de genul neutru. În toate exemplele indicate se întâlneşte forma de plural *cotlete*, pentru ambele sensuri. Încadrarea ca substantiv feminin în DA poate avea două cauze: la plural, formele de feminin şi de neutru cu desinența *-e* sunt omonime, iar etimonul franțuzesc este de genul feminin. În DEX_2, este înregistrat doar substantivul de genul neutru (pl. *cotlete*), pentru ambele sensuri („antricot; (la pl.) favoriți”). În $DOOM_2$ este indicat doar substantivul de genul neutru, specificându-se că e vorba de sensul „antricot”. Am constatat că în uz circulă şi forma de masculin plural *cotleți* pentru sensul „favoriți”: „Am patru frați şi unii din ei vor vota oricum pentru tine, dar dacă îți laşi *cotleți* (un fel de perciuni), îi voi convinge şi pe restul. Oricum, îți va sta mult mai bine cu *cotleți*, pentru că ai fața îngustă; în plus, tuturor femeilor le plac bărbații cu *cotleți*” (http://barbosii.ro/blog/povestea-barbii-lui-abraham-lincoln). Apariția masculinului poate avea două cauze: influența sinonimului *favoriți* (de genul masculin) şi nevoia de diferențiere față de forma cu sensul „antricot”. Mulți dintre vorbitorii anchetați au răspuns că nu cunosc sensul „favoriți”. Pentru acest sens (care a fost precizat în testul utilizat), forma *cotlete* a fost preferată de 6 vorbitori, 9 au răspuns că ar folosi forma *cotleți* (dar 4 dintre ei au răspuns că nu cunoşteau acest sens), iar 10 vorbitori nu au indicat o formă, necunoscând sensul.

croasant, pl. ***croasanți***, ***croasante***

Substantivul *croasant*, împrumutat recent din fr. *croissant*, neînregistrat în ediția din 1996/1998 a DEX_2, apare în $DOOM_2$ şi în ediția din 2009 a DEX_2 ca substantiv de genul masculin, cu pl. *croasanți*. În MDN, substantivul este încadrat la genul neutru[1]. Am constatat că în uz este frecvent utilizată forma de neutru pl. *croasante*: „mod de preparare rețetă *croasante*” (www.bucataras.ro), „*croasante* cu caşcaval” (http://retete.unica.ro), „[...] acest bărbat, care le aducea *croasante*, este unul dintre cei doi suspecți în comiterea atentatului” (www.cotidianul.ro), „*Croasante* cu lapte şi unt” (www.restaurantedelux.ro), „Parcă altfel te trezeşti când ai în față *câteva croasante* aburinde şi un suc de portocale” (http://bunadimineata.ro). Dintre vorbitorii anchetați, 21 au preferat forma *croasante* şi doar 4 au indicat forma *croasanți.*

dublet, pl. ***dublete***, ***dubleți***
triplet, pl. ***tripleți***; ***multiplet***, pl. ***multipleți***

Substantivul *dublet*, împrumutat din fr. *doublet*, este înregistrat în DLR şi în DEX_2 ca substantiv de genul neutru[2], pl. *dublete*, cu diverse sensuri: „al doilea

[1] În mod greşit, probabil, se indică o desinență de plural *-ă* (am consultat edițiile din 2006, 2008), la fel şi în DAN.

[2] În DLR (s.v. *dublet*) se înregistrează şi o variantă de genul feminin, *dubletă*, atestată în SFC IV, 84, neprecizându-se pentru care sens.

BDD-A24763 © 2015 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 23:02:21 UTC)

exemplar al unui obiect; (lingv.) cuvânt, afix etc. având aceeaşi origine cu altul, dar deosebit ca formă şi semnificație, intrat în limbă pe căi sau în momente diferite; imitație de piatră prețioasă, fabricată dintr-o bucată de cristal de cuarț şi o bucată de sticlă colorată; (fiz.) dipol; (fiz.) pereche de linii spectrale cu lungimi de undă apropiate". Semnalăm că substantivul circulă şi cu alte sensuri, iar pentru unele dintre acestea se utilizează omonimul de genul masculin, cu desinența de plural *-i*. Indicăm mai jos sensurile şi domeniul în care circulă substantivul de genul masculin *dublet*, pl. *dubleți:*

– sensul din limbajul standard, „doi gemeni", neînregistrat în DLR şi DEX_2 [3]: „Cazuri de dubleți şi tripleți se găsesc rar într-o populație, respectiv o pereche de gemeni la o sută de naşteri şi un grup de tripleți la 10.000 de naşteri" (R. Cucuteanu, V. Piftor, *Contribuții demografice asupra populației catolice din Moldova. [...]*, în *Analele Ştiințifice ale Universității „Alexandru Ioan Cuza" din Iaşi. Serie nouă. Istorie*, LIV–LV, 2008–2009, p. 91), „[...] şi pentru invitații lor *dubleți* sau tripleți din țară, Moş Crăciun a venit anul acesta cu mult mai devreme decât pentru alți copii" (www.aiudinfo.ro). Probabil că acest sens a fost creat prin analogie cu substantivul *triplet*, înregistrat în DLR şi cu sensul „(rar) grup de trei gemeni" (însă ca substantiv neutru, nu masculin)[4]; seria este completată de *multipleți* „mai mulți gemeni" (sens neînregistrat DEX_2, DN_3 şi MDN; în DLR nu este înregistrat cuvântul): „Veşti pe jumătate bune pentru mămicile care au gemeni, tripleți sau *multipleți*. Îşi vor primi indemnizațiile" (www.reporterntv.ro); „prima întâlnire a părinților cu *multipleți* din România, organizată şi la Cluj" (www.buzznews.ro);

– sensul din mineralogie sau geologie, „formațiune de pietre semiprețioase": „Expresia «pietre aranjate ca *dubleți* sau tripleți» se referă la aranjamentul obținut prin suprapunerea unei pietre prețioase sau semiprețioase [...], fie peste una sau două alte pietre [...], fie peste alt material" (http://eur-lex.europa.eu); „Când este proaspăt extras, culorile amolitului nu sunt atât de spectaculoase [...]. Pentru protecție, de cele mai multe ori este acoperit cu diverse răşini epoxidice sau cu un strat de cuarț, pietrele asamblate care rezultă în urma acestui proces numindu-se *dubleți* sau tripleți [...]" (http://energiacristalelor.ro); „Cuarțul natural nu este în general monocristal stâng sau drept, ci se prezintă sub formă de *dubleți*, ale căror componente s-au format simultan şi dependent" (www.clodel.com);

– sensul din seismologie, „grupare de două cutremure, produse la puțin timp unul după altul": „[...] cutremurele se clasifică având în vedere următoarele criterii: [...] modul de rupere din sursă şi durata ruperii: [...] *dubleți* (ex. cutremurele vrâncene din 30 şi 31 mai 1990)" (*Cutremurele şi efectele lor*, www.isudobrogea.ro); „Zona seismogenă Vrancea are următoarele particularități: [...] şocurile principale apar de regulă ca *dubleți*" (articol publicat în revista *Management în sănătate*, XVII, 2013,

[3] În DCR^2 *apare compusul gemeni-dubleți, fără singular, cu sensul* „gemeni pereche", atestat în 1978.

[4] De remarcat că se înregistrează în uz şi o formă de feminin plural *triplete* cu sensul „trei gemene": „[...] pentru zecile de copii aiudeni care au venit să petreacă alături de Andrada, Alesia şi Luana, celebrele *triplete* din județul Alba" (www.aiudinfo.ro).

BDD-A24763 © 2015 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 23:02:21 UTC)

nr. 2, p. 8); „[...] evenimentele seismice multiple, cu epicentre uşor diferite, produse la intervale relativ scurte de timp şi cu magnitudini care nu diferă cu mai mult de 1 grad pe scara Richter, formează grupări de cutremure numite «*dubleți*» sau «tripleți» şi apar înaintea unor seisme majore, aşa cum au fost cele din 1940 şi 1977.” (www.mytex.ro). De remarcat că în acest tipar intră şi substantivul masculin cu forma de plural *multipleți*, având sensul „mai multe cutremure succesive”, neînregistrat în dicționarele consultate: „[...] cutremurele se clasifică având în vedere următoarele criterii: [...] *multipleți* (31 mai 1990)” (*Cutremurele şi efectele lor*, www.isudobrogea.ro);

– sensul din chimie, „grupare de doi protoni / două elemente”: „Protonii inelului benzenic apar ca *dubleți*, iar protonii din nucleul fenotiazinic dau semnalele caracteristice: dublet pentru H1 şi H9, triplet pentru H7 şi H8, singlet pentru H4 şi dublet de *dubleți* pentru H2 (Figura 12).” (Petkes Hermis Iulia, rezumatul tezei de doctorat *Aza derivați funcționali ai unor compuşi (hetero)aromatici cu activitate biologică*, Universitatea Babeş-Bolyai din Cluj-Napoca, 2014, online);

– sensul din electronică, „tranzistor echivalent format dintr-o structură de două tranzistoare”: „Introducerea *dubleților* şi a tripleților a fost necesară pentru a elimina dificultățile de împerechere a tranzistoarelor din etajele finale de putere. [...] S-a născut ideea realizării unor *dubleți* sau tripleți de tranzistoare, care constă în obținerea unui tranzistor echivalent format dintr-o structură de două sau trei tranzistoare, tranzistor echivalent a cărui polaritate poate fi diferită de cea a tranzistorului final de putere care intră în alcătuirea lui.” (articolul *Dubleți şi tripleți*, de Şerban Naicu, în revista *Tehnium*, anul XXIII, nr. 268, 1993, p. 2);

– sensul din construcții: „Asamblarea şi montarea firului de conductă în şanț în poziție definitivă se va face în funcțiile de condițiile oferite de teren [...]: pe tronsoane (maxim doi *dubleți*) îmbinate prin sudură electrică” (Decizie a Agenției pentru protecția mediului Gorj, 2015).

Întâlnim în uz substantivul masculin şi pentru sensul din fizică (în DEX_2 substantivul corespunzător acestui sens este de genul neutru): „Studiul structurii liniilor spectrale fine în câmp magnetic a arătat că aceste linii se transformă în *dubleți*. Apariția *dubleților* este explicată prin spinul electronului. La rândul lor *dubleții* au o structură hiperfină, compusă din câte două linii corespunzătoare fiecărei linii a *dubleților*.” (www.wikispaces.com)

macrou, pl. ***macrouri, macroi***

Substantivul *macrou* (şi cu varianta *macro* în DEX) este încadrat în dicționarele descriptive şi normative consultate la genul neutru, având desinența de plural *-uri* (*macrouri*). Este un împrumut recent din franceză (*maquereau*), neînregistrat în DLR, prima atestare fiind cea din DEX. În DN_3 este înregistrat sub forma *macrou*, substantiv de genul neutru, fără a i se indica forma de plural. Conform glosării din dicționarele consultate, substantivul are două valori semantice, una de tip animat şi una de tip inanimat („peşte de mare cu spatele albastru-verzui [...]; conservă proaspătă din carnea acestui peşte”).

BDD-A24763 © 2015 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 23:02:21 UTC)

Încadrarea ca substantiv de genul neutru a lui *macrou* reprezintă o neregularitate, deoarece în limba română substantivele care denumesc peşti sunt fie de genul masculin (*un crap – doi crapi, un guvid – doi guvizi, un păstrăv – doi păstrăvi, un somn – doi somni, un somon – doi somoni, un şalău – doi şalăi, un ton – doi toni* etc.), fie, mai puțin frecvent, de genul feminin (*o hamsie – două hamsii, o mârliță – două mârlițe* (reg.), *o sardea – două sardele*, *o sardină – două sardine*, *o scrumbie – două scrumbii, o ştiucă – două ştiuci* etc.). Considerăm că sunt două categorii principale de factori care au dus la această încadrare, de natură morfologică şi semantică. A treia categorie, mai puțin importantă, este reprezentată de factorii fonetici (eufonici).

A. Factorii morfologici implică analogia cu alte substantive terminate la singular în diftongul *-ou̯*. În limba română, substantivele de genul neutru terminate la singular în diftongul *-ou̯* şi cu desinența de plural *-uri* sunt mult mai numeroase decât substantivele de genul masculin cu aceeaşi finală la singular şi cu desinența *-i* la plural. Indicăm câteva substantive de genul neutru de acest tip mai cunoscute, înregistrate în DEX_2 (2009): *argou, bandou, barou, bibelou, birou, bistrou, bolerou, borderou, bungalou, cadou, cargou, carou, cavou, cazinou, chimonou, depou, furou, garou, ghetou, halo(u), hublou, indigo(u), landou, lasou, lavabou, lingou, maiou, mantou, metro(u), panou, platou, popou, portmantou, reşou, rulou, sacou, stilou, tablou, tangou, torpedo(u), tricou, trusou* etc. Toate substantivele din lista de mai sus sunt împrumuturi neologice. Dintre substantivele de genul neutru terminate în *-ou* înregistrate în dicționarele consultate, doar câteva nu au pluralul în *-uri: bobou* „manta groasă țărănească, de lână”, pl. *bobouă* (cu variantele de singular *bubou*, *bubău, băbău* şi variantele de plural terminate în *-boaă, -boo*, în DA s.v. *bobou*); *ou,* pl. *ouă*; *ploscou* „(reg.) ploscă mare”, pl. *ploscoaie* (DLR); *şorompou* „(Maram.) barieră la intrarea în oraş”, pl. *şorompauă* (DRL s.v. *şarampoi*[2] „(reg., mai ales în Trans.) par, stâlp, bârnă”); *țipou* „(Trans.) pâine mică, rotundă, din făină de grâu; colac”, pl. *țipoaie* (DLR s.v. *țipău*[1])[5]. Dintre acestea, doar *ou* aparține limbii standard, restul având circulație populară sau regională (Transilvania, Maramureş).

Prin comparație, substantivele de genul masculin cu finala *-ou* la singular, având desinența de plural *-i*, sunt foarte puține: *bardou – bardoi*[6] (DN_3), *bou – boi, copou – copoi* (DA, s.v. *copoiu*), *erou – eroi*.

După cum se vede din listele de mai sus, toate substantivele încadrate la genul neutru au trăsătura semantică inanimat, iar cele încadrate la genul masculin au trăsătura semantică animat. Deşi semantica substantivului *macrou* ar fi impus încadrarea sa la genul masculin, considerăm că analogia cu substantivele neutre,

[5] În DLR mai sunt câteva substantive de genul neutru terminate în diftongul *-ou* cărora nu li se indică forma de plural, deci nu le aducem în discuție: *sigou* „(Trans.) sanie mică cu tâlpi de fier” şi *ternou*[2] „(rar) combinație de trei numere câştigătoare la loterie” (s.v. *ternă*).

[6] „Hibrid obținut prin încrucişarea dintre armăsar şi măgăriță”, din fr. *bardot.* Mai multe dicționare normative sau descriptive consultate nu indică forma de plural (DEX_2, inclusiv ediția din 2009, MDN, $DOOM_2$). În DA cuvântul nu este înregistrat.

BDD-A24763 © 2015 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 23:02:21 UTC)

mult mai numeroase, a favorizat încadrarea sa printre substantivele de genul neutru, cu desinența de plural *-uri.* Din cauză că substantivele având trăsătura semantică + animat pe tiparul *erou – eroi* sunt foarte puține, s-a impus şi la *macrou* tiparul neutrelor[7].

B. Factorii semantici implică analogia cu alte substantive care denumesc diverse tipuri de alimente. În câmpul semantic care cuprinde mâncăruri, alimente de diverse tipuri, întâlnim multe substantive masive, „o subclasă semantică de substantive comune care desemnează materia diferențiată, materia care nu poate fi împărțită în entități discrete (*alamă, apă, nisip*)" (GALR, I: 106). Caracteristic substantivelor masive este că nu cunosc opoziția singular – plural, ceea ce derivă din semantica lor, ale cărei principale trăsături sunt continuitatea şi omogenitatea. Acestea pot avea formă de singular (*apă, ceai, iaurt, smântână, ulei, unt, vin* etc.) sau de plural (*câlți, icre*). Dacă denumesc sorturi de materie sau porții, obiecte, unități numărabile, substantivele masive cu formă de singular îşi creează o formă de plural: *ape* („sticle / feluri de apă"), *ceaiuri* („căni sau cutii de ceai"), *iaurturi* („cutii de iaurt"), *smântâne* (colocvial, „cutii de smântână"), *uleiuri* („sticle / feluri de ulei), *unturi* („pachete / feluri de unt"), *vinuri* („sticle / feluri de vin") etc. Frecvent, substantivele care îşi creează o formă de plural primesc desinența *-uri*, ca substantivele neutre de mai sus (*ceaiuri, iaurturi* etc.). Se poate observa că substantivele care denumesc sorturi de materie la plural au frecvent desinența *-uri*. În acest sistem morfologic intră şi substantivele de genul feminin care, folosite la plural, denumesc sorturi sau unități numărabile şi primesc marca de plural *-uri*, specifică neutrelor*: brânzeturi, grețuri, otrăvuri, pânzeturi, politețuri, scumpeturi, verdețuri* etc. Acestea intră într-o opoziție ***funcțională*** cu substantivele la singular *brânză, greață, otravă, pânză, politețe, scumpete,* respectiv *verdeață.* Unele dintre aceste substantive feminine au, în uz sau chiar în dicționare, o formă de plural „regulată" din punct de vedere morfologic: *otrăvi, pânze.*

Pe lângă semantică, există şi teste gramaticale pentru a determina calitatea de substantiv masiv: (a) substantivele masive cu formă de singular se pot combina cu un cuantificator nedefinit precum *nişte,* spre deosebire de substantivele nonmasive (vezi GALR, I: 107–108): *beau nişte apă* vs. **citesc nişte carte*; substantivul *macrou* satisface acest test: *cumpăr nişte macrou*; (b) substantivele masive cu formă de singular pot apărea fără determinanți în poziția de complement direct, în contexte noncontrastive[8]: *cumpăr macrou* vs. **privesc serial*.

Prin urmare, putem considera că substantivul *macrou* se comportă morfologic ca un substantiv masiv, care îşi formează pluralul cu *-uri* datorită încadrării într-un

[7] De altfel, presiunea tiparului în *-uri* a dus şi la crearea unei forme de plural „regulat" a substantivului *ou* (conform regulilor sistemului morfologic), *ouri*, în limbajul colocvial, familiar sau într-un registru neîngrijit: „Copiii iubesc *ourile* cu surprize şi din acest motiv am adăugat tortul Kinder Surprise" (www.facebook.com/cofetaria.aida).

[8] În contexte contrastive, şi substantivele nonmasive satisfac acest test: *Cumpăr pahar, nu halbă*. (contrastiv) vs. **Ce faci aici? Cumpăr pahar.* (corect: *Cumpăr un pahar*.)

BDD-A24763 © 2015 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 23:02:21 UTC)

tipar al substantivelor masive ce denumesc sorturi la plural. Chiar hiperonimul lui *macrou*, substantivul *peşte*, este şi el un substantiv masiv care poate migra spre clasa nonmasivelor.

C. În legătură cu factorii eufonici, menționăm faptul că unii dintre vorbitorii chestionați au răspuns că forma de masculin plural *macroi* „nu sună bine”, ceea ce duce la folosirea altor modalități de a exprima pluralul.

Pe internet circulă însă şi forma de masculin plural *macroi*: „Am cumpărat doi *macroi* (sic!) gândindu-mă că oi găsi eu o rețetă.” (https://dalegurii.wordpress.com); „[...] dacă vrei să prinzi mai mult răpitor, atunci nădeşte zona de pescuit cu câteva kilograme de resturi de peşte (sau la americani se dau câțiva *macroi* prin maşina de tocat carne pentru nadă)” (www.rapitori.ro), „Eu am văzut câțiva *macroi* care au venit înot până în galantar la Real fără egal” (www.reno.ro), „şi tot m-aleg cu câțiva *macroi*, care se gătesc la bord imediat” (www.rombel.ro), „slavă Domnului că aveau prin congelator câțiva *macroi* rătăciți” (https://cantinasociala.wordpress.com). Din punct de vedere semantic, forma de masculin este mai potrivită pentru sensul animat („peşti”), iar forma de neutru *macrouri*, pentru sensul inanimat „conserve de macrou”.

Dintre vorbitorii chestionați, 13 au ales forma *macrouri* (unul a indicat că este nesigur de această formă), iar forma de masculin *macroi* a fost indicată de un singur vorbitor. Dintre ceilalți vorbitori, 10 au indicat alte modalități de a exprima pluralul: *două bucăți de macrou* (4 vorbitori), *doi macrou* (3 vorbitori), *doi peşti macrou* (2 vorbitori), *doi macrou / doi peşti macrou / două bucăți de macrou* (un vorbitor), iar un subiect nu a indicat nicio formă.

Am testat în chestionar şi alte substantive care denumesc specii de peşti, a căror utilizare la plural oscilează: *cod, pangasius* şi *ton*. Substantivul *cod* nu are o formă de plural în DEX_2, în $DOOM_2$ şi în MDA, iar în DA nu este înregistrat. Dintre vorbitorii chestionați, 11 au indicat forma de plural *(doi) cozi* (2 dintre ei au indicat că pluralul este „foarte ciudat” sau că sunt nesiguri de această formă), 3 au indicat forma de neutru plural *coduri* (unul a menționat că este nesigur), iar ceilalți vorbitori au indicat alte modalități de a exprima pluralul: *doi peşti cod* (3 vorbitori), *două bucăți de cod* (3 vorbitori), *doi cod* (3 vorbitori), *două bucăți de cod / doi peşti cod* (un vorbitor); un vorbitor a răspuns că ar folosi substantivul la masculin, dar că nu poate să creeze o formă de plural. Substantivul *pangasius* nu este înregistrat în dicționarele consultate. Pe internet sunt foarte rare contextele de plural. În acestea, nu am întâlnit nicio formă flexionară de plural, pentru a exprima pluralul utilizându-se hiperonimul (*peşti*) sau un substantiv clasificator (*bucăți*): *peştii pangasius, trei bucăți de pangasius* („Se pare ca *peştii pangasius* sunt plini cu un nivel ridicat de otrăvuri si bacterii”, www.reporterul.ro; „aveți nevoie de: *3 bucăți de pangasius*, jumătate de lămâie”, www.bistrita24.ro). Dintre vorbitorii anchetați, doar unu a indicat o formă flexionară de plural, cu desinența *-i: (doi) pangasiuşi* (iar alți 2 vorbitori au răspuns că ar folosi această formă „în glumă” sau dacă trebuie să folosească o formă flexionară de plural). Ceilalți vorbitori au

BDD-A24763 © 2015 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 23:02:21 UTC)

indicat alte modalități de a exprima pluralul: *doi pangasius* (17 vorbitori), *două bucăți de pangasius* (2 vorbitori), *doi peşti pangasius* (1 vorbitor), *două pangasius* (1 vorbitor, care este nesigur însă), *doi pangasius* / *doi peşti pangasius* / *două bucăți de pangasius* (1 vorbitor); 2 vorbitori nu au indicat nicio modalitate de a indica pluralul. Substantivul *ton* are forma de plural *toni*, conform DLR, $DOOM_2$ şi DEX_2. În DN_3 şi în MDN nu este indicată o formă de plural. Dintre vorbitorii consultați, 13 au ales forma de plural *toni* (3 dintre ei au spus că sunt nesiguri de această formă sau că li se pare „ciudată"), iar 3 vorbitori au ales forma de neutru *(două) tonuri* (unul dintre ei a indicat însă că nu este sigur de această formă). Ceilalți vorbitori au ales diverse alte modalități de a exprima pluralul: *doi peşti ton* (4 vorbitori), *două bucăți de ton* (3 vorbitori), *doi ton* (1 vorbitor), *doi ton / doi peşti ton* (1 vorbitor), *două bucăți de ton / doi peşti ton* (1 vorbitor).

rucsac, pl. ***rucsacuri***, ***rucsaci***

Substantivul *rucsac*, atestat prima dată la G. Călinescu (în 1960), conform DLR, are forma de plural *rucsacuri* în $DOOM_2$ şi în DEX_2; în DLR se menționează şi o formă de plural *rucsace*; în DN_3 se indică şi o a doua formă de plural, *rucsaci* (de genul masculin); în MDN nu se indică o formă de plural, iar substantivul este încadrat la genul neutru. Pe internet este frecventă forma de masculin plural *rucsaci*, înregistrată în dicționarele consultate doar în DN_3: „Ai aproape 150 de modele de *rucsaci* pe SportAddict.ro din care să-l alegi pe cel care se potrivește nevoilor tale." (www.sportaddict.ro), „Bine ai venit în secțiunea *Rucsaci!* Fie că vrei să cumperi *rucsaci* camping camuflaj sau să afli cât costă [...]" (https://www.military-shop.ro), „Cea mai variată gamă de *rucsaci* pentru ciclism, drumeție, hiking [...]" (www.salomon.ro), „ProAlpin oferă o gamă variată de *rucsaci*: rucsac munte, rucsac drumeții [...]." (www.proalpin.ro). Dintre vorbitorii anchetați, 13 au indicat forma de neutru plural *rucsacuri* şi 8 au indicat forma de masculin plural *rucsaci*; 2 vorbitori *au* indicat ambele forme, punând pe primul loc pe cea de masculin (*doi rucsaci / două rucsacuri*). Ceilalți doi vorbitori au preferat neutrul, însă au oscilat între forma cu desinența *-uri* şi forma cu desinența *-e* (*rucsace*).

suport, pl. ***suporturi, suporți***

Substantivul *suport*, atestat prima dată la A. Marin (1852), conform DLR, are sensuri concrete („ceea ce susține sau sprijină un obiect; piesă sau dispozitiv care servește la susținerea unei piese, a unui sistem tehnic etc.") şi abstracte („ajutor, sprijin, reazem"). În dicționarele consultate are forma de plural *suporturi*, încadrându-se la genul neutru. Pentru sensul concret circulă însă şi forma de masculin plural *suporți* (cu atestări şi în DLR, începând din prima jumătate a secolului al XX-lea). Aceasta este frecventă în contexte din limbajul tehnic: „Carcase şi *suporți*" (www.kmw.ro/produse/accesorii), „Huse transport, cutii, *suporți*" (www.decathlon.ro), „Sistem de *suporți* pentru instalații pentru sarcini mici şi medii."

BDD-A24763 © 2015 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 23:02:21 UTC)

(www.hilti.ro), „*Suporți* fuzibili verticali JT” (www.etigroup.ro), „Funcția principală a *suporților* pentru baterie este de a ține în siguranță bateria, necesar funcționării circuitelor electrice ale vehiculului.” (*www.kirchhoff-automotive.com/ro*), „Pastile neodim şi *suporți* magnetici.” (www.verla.ro), „La Supreme Bikes găseşti *suporți* pentru biciclete, la prețuri foarte bune.” (www.supremebikes.ro), „Obiecte decorative – *Suporți* lumânări” (www.jysk.ro). Dintre vorbitorii anchetați, 14 au ales forma *suporturi* şi 11 au indicat forma *suporți* (într-un context de tipul *îmi trebuie... pentru chiuveta din baie*).

taburet, pl. ***taburete***, ***tabureți***

Substantivul *taburet*, atestat prima dată la I. Golescu (1832), conform DLR, are în dicționarele consultate forma de plural *taburete*, substantivul încadrându-se la genul neutru. În uz circulă o formă de masculin plural *tabureți*[9]: „Am găsit canapele, fotolii şi *tabureți* faini” (https://www.facebook.com/adelaparvublog), „pufuri şi *tabureți*” (introdesign.ro), „Set ratan masă 4 scaune *tabureți*, maro” (https://garnitura-mobilier-de-gradina.compari.ro), „Cu o experiență de aproape 10 ani în domeniu, New Super Sofa execută canapele la comandă, *tabureți*, fotolii, paturi şi scaune” (www.bucuresticonstruct.ro), „Invitație la lectură în aer liber, printre hamace şi *tabureți.*” (www.b1.ro). Dintre vorbitorii consultați, 15 au indicat forma *taburete* (însă 2 dintre ei au spus că ar folosi şi forma *tabureți*), iar 9 au indicat forma *tabureți.* Un vorbitor a indicat forma de neutru plural *tabureturi*[10].

REMARCI FINALE

În legătură cu oscilația între formele de masculin plural şi neutru plural ale substantivelor neologice discutate, se pot desprinde câteva observații:

– substantivele *buton* (cu sensul „mâner rotund la mobilier”), *cotlet* (cu sensul „favoriți”), *rucsac, suport* (sensul concret) şi *taburet* au în uz şi forme de masculin plural, destul de frecvent, în paralel cu formele de neutru plural indicate în dicționare; la două substantive, forma de masculin plural a fost preferată de vorbitorii anchetați: forma *butoni* a fost preferată formei *butoane*, forma *cotleți* a fost preferată formei *cotlete* (sensul „favoriți”);[11]

[9] Substantivul cunoaşte în uz şi o formă de masculin singular *taburet* (neînregistrată în DLR, unde se menționează prin variante o formă rară de feminin singular *taburetă*): „Foloseşte un *taburete* lung, de tip ladă” (http://casa.acasa.ro), „[...] un soldat a adus un *taburete*, ca abatele să poată şedea lângă mine” (*Clopotele*, de Richard Harvel, pe https://books.google.ro), „în prag se afla un *taburete* ce trecuse, până atunci, neobservat” (*Vandalii*, de Alexandru Ioan Despina, pe https://books.google.ro).

[10] Aceasta are câteva atestări şi pe internet: „living-ul este mult mai plăcut având canapele de piele sau *tabureturi*” (https://ideioriginale.wildapricot.org), „piesele de mobilier mici, scaune, măsuțe de cafea, *tabureturi* de lemn” (www.parinti.com).

[11] Pentru alte substantive atrase către masculin de la alte genuri, pe tiparul flexionar Ø – i devocalizat, vezi Pană Dindelegan 2009: 6.

BDD-A24763 © 2015 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 23:02:21 UTC)

– în cazul substantivului *croasant*, vorbitorii au preferat clar forma de neutru plural *croasante*, în locul formei de masculin plural *croasanți* recomandată în dicționare (vezi şi Croitor 2009, unde este menționată o anchetă lingvistică în care 98 de subiecți au ales forma *croasante* şi 2 au ales forma *croasanți*);

– substantivul *dublet* circulă şi cu sensul „doi gemeni”, încadrându-se la genul masculin, cu forma de plural *dubleți*; în aceeaşi serie, circulă în uz şi formele de masculin plural *tripleți* („trei gemeni”) şi *multipleți* („mai mulți gemeni”); substantivul masculin *dublet* circulă şi cu alte sensuri în unele limbaje de specialitate (chimie, seismologie, electronică);

– substantivul *macrou*, cu sens animat („un tip de peşte de mare”) şi inanimat („conservă din carnea peştelui macrou”), are în dicționarele consultate forma de plural *macrouri*, fiind de genul neutru (pentru ambele sensuri); am arătat că în tabloul general al numelor de peşti din limba română, încadrarea ca neutru a lui *macrou* reprezintă o neregularitate, deoarece substantivele care denumesc peşti sunt de genul masculin sau de genul feminin; am discutat despre factorii care au putut duce la încadrarea ca substantiv de genul neutru a lui *macrou:* analogia cu substantivele de genul neutru terminate în diftongul *-oŭ*, cu pluralul în *-uri*, mult mai numeroase decât cele de genul masculin, cu pluralul în *-i*; analogia cu substantivele masive care la plural au desinența *-uri*; factorii eufonici, unii vorbitori afirmând că forma de plural *macroi* „nu sună bine”;

– am testat în chestionarul efectuat şi alte substantive care denumesc peşti, de genul masculin: *cod, pangasius* şi *ton*; pentru *cod* şi *ton*, unii vorbitori au indicat formele flexionare de plural *cozi,* respectiv *toni*, iar pentru *pangasius* doar un vorbitor a indicat forma de plural *pangasiuşi*; la fel ca la *macrou*, vorbitorii au indicat şi alte modalități de a exprima pluralul: folosind un clasificator (*două bucăți de cod*), folosind substantivul generic *peşte* la plural (*doi peşti macrou*), utilizând substantivul la singular cu numeralul *doi* (*doi pangasius*).

Considerăm că unele dintre observațiile de mai sus pot fi de ajutor autorilor de lucrări lexicografice, pentru a stabili formele de plural şi încadrarea de gen a substantivelor discutate.

SURSE

DA = *Dicționarul limbii române* (Sub conducerea lui Sextil Puşcariu). Tomul I. Partea I. *A–B*, Bucureşti, Librăriile Socec & Comp. şi C. Sfetea, 1913; Tomul I. Partea II. *C*, Bucureşti, Tipografia Ziarului „Universul”, 1940.

DAN = Florin Marcu, *Dicționar actualizat de neologisme*, Bucureşti, Editura Saeculum I.O., 2013.

DEX = *Dicționarul explicativ al limbii române* (conducătorii lucrării: acad. Ion Coteanu, dr. Luiza Seche, dr. Mircea Seche), Bucureşti, Editura Academiei, 1975.

DEX_2 = *Dicționarul explicativ al limbii române*, ediția a II-a (conducătorii lucrării: acad. Ion Coteanu, dr. Lucreția Mareş), Bucureşti, Editura Univers Enciclopedic, 1996; ediția a II-a, revizuită şi adăugită, Bucureşti, Univers Enciclopedic Gold, 2009.

BDD-A24763 © 2015 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 23:02:21 UTC)

DLR = *Dicţionarul limbii române*. Serie nouă (Redactori responsabili: acad. Iorgu Iordan, acad. Alexandru Graur şi acad. Ion Coteanu. Din anul 2000, redactori responsabili: acad. Marius Sala şi acad. Gheorghe Mihăilă). Bucureşti, Editura Academiei.

DN_3 = Florin Marcu, Constant Maneca, *Dicţionar de neologisme*, ediția a III-a, Bucureşti, Editura Academiei, 1978.

$DOOM_2$ = *Dicţionarul ortografic, ortoepic şi morfologic al limbii române*, ediția a II-a revăzută şi adăugită (coordonator: Ioana Vintilă-Rădulescu), Bucureşti, Editura Univers Enciclopedic, 2005.

MDA = *Micul dicţionar academic*, I–IV (redactori responsabili: acad. Marius Sala şi Ion Dănăilă; lucrarea a fost începută sub conducerea acad. Ion Coteanu), Bucureşti, Editura Univers Enciclopedic, 2001–2003.

MDN = Florin Marcu, *Marele dicţionar de neologisme*, ediția a VIII-a revizuită, augmentată şi actualizată, Bucureşti, Editura Saeculum I.O., 2006 (MDN 2008: ediția a X-a, revizuită, augmentată şi actualizată, Bucureşti, Editura Saeculum I.O., 2008).

BIBLIOGRAFIE

Pană Dindelegan 2009 = Gabriela Pană Dindelegan, „Trăsături flexionare ale substantivului în româna actuală", în Gabriela Pană Dindelegan (coord.), *Dinamica limbii române actuale. Aspecte gramaticale şi discursive*, Bucureşti, Editura Academiei Române, p. 3–32.

Croitor 2009 = Blanca Croitor, „Dinamica flexiunii substantivale, reflectată în $DOOM^{2}$", în Gabriela Pană Dindelegan (coord.), *Dinamica limbii române actuale. Aspecte gramaticale şi discursive*, Bucureşti, Editura Academiei Române, p. 33–58.

GALR = *Gramatica limbii române. I. Cuvântul. II. Enunțul*, 2005, Valeria Guțu Romalo (coord.), Academia Română, Institutul de Lingvistică „Iorgu Iordan – Al. Rosetti" Bucureşti, Editura Academiei Române, 2005 (tiraj nou, revizuit: 2008).

THE OSCILLATION BETWEEN MASCULINE AND NEUTER OF SOME NEOLOGICAL NOUNS

(Abstract)

We discuss the oscillation between masculine and neuter of some neological nouns in Romanian. We compare the forms indicated by the dictionaries with the ones found in use, based on date gathered from the internet and from a survey of 25 native speakers. The nouns are: *buton* ('button'), *cotlet* ('whiskers'), *croasant* ('croissant'), *dublet* ('doublet'), *macrou* ('mackerel'), *rucsac* ('backpack'), *suport* ('prop'), *taburet* ('pouffe'). We have also made remarks concerning the nouns *cod* ('cod'), *multiplet* ('multiple twin'), *pangasius* ('pangasius; basa'), *ton* ('tuna'), *triplet* ('triplet'). We make some suggestions for the lexicographers.

Cuvinte-cheie: masculin, neutru, plural, normă, uz.

Keywords: masculine, neuter, plural, norm, use.

Institutul de Lingvistică „Iorgu Iordan – Alexandru Rosetti" al Academiei Române
Bucureşti, Calea 13 Septembrie nr. 13
blanca.croitor@lingv.ro

BDD-A24763 © 2015 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 23:02:21 UTC)